

NEMESNYÁR GAZDÁLKODÁS KIHÍVÁSAI ÉS LEHE- TŐSÉGEI A NYÍRERDŐ RRT. NYÍREGYHÁZI ERDÉ- SZETÉNÉL

Szokolovszki Géza

Nyírerdő Zrt Nyíregyházi Erdészet

TARTALMI KIVONAT

A Nyírerdő Zrt Nyíregyházi Erdészete alföldi termőhelyi körülmények között folytat erdőgazdálkodást állami tulajdonú erdőterületeken. Munkánk során – fajajtól függetlenül – a mindenkor elérhető maximális értékihozatalra törekszünk. Erdészetünk akác-gazdálkodása társasági szinten is kimagasló, ezt jól kiegészíti az elmúlt évek során kialakított nemesnyár gazdálkodásunk. Az alábbi írás a Nyíregyházi Erdészet nemesnyárral történő gazdálkodását veszi górcső alá, rávilágítva a gyakori problémákra és az újonnan jelentkező kihívásokra is. A dolgozat egy gyakorlati erdőgazdálkodó szemszögéből készült, a „tő melletti” tapasztalatokat az erdőtervből származó adatokkal is alátámasztva.

Kulcsszavak: nemesnyár-gazdálkodás, árterületek, alföldi erdőgazdálkodás,

iparifa termelés

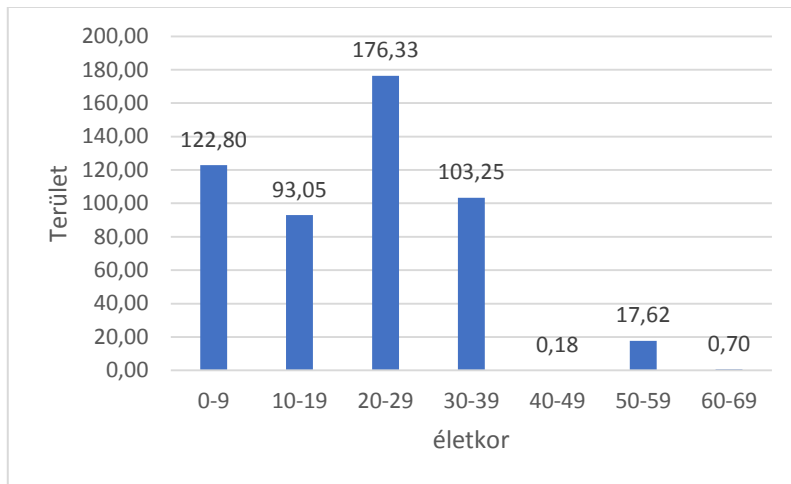
BEMUTATÁS

A Nyírerdő ZRt Hajdú- és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében állami erdőt kezelő erdőgazdálkodó. Kilenc erdészete közül a Nyíregyházi Erdészet Szabolcs megye nyugati részén gazdálkodik. Termőhelyi viszonyai változatosak, a különböző minőségű homoktalajoktól a réti talajokon át a kötöttebb öntéstalajokig minden megtalálható. A termőhelyi viszonyoknak megfelelően az erdészet által kezelt területen szinte minden faállománytípus megtalálható, ami alföldi viszonyok között előfordulhat. Működési területünk 50 %-a akác főfafajú erdőállományok adják, 25 % kocsányos tölgyes, a fennmaradó rész nemesnyáras, hazai nyáras, egyéb keménylombos állomány

Habár a nemesnyáras erdőállományok erdőterületünknek csak egy tizedét teszik ki (513,93 ha), fatömeg szempontjából ennél valamivel nagyobb súlyt képviselnek (103 536 br.m³, 13 %). Nemesnyárasaink közepes minőségűek, átlagosan 4-es fatermési osztályba tartoznak, a véghasználati nettó fatömeg 250-450 m³/ha közötti. Állományaink koreloszlása megközelítőleg egyenletes, de az elmúlt időszak birtokviszony-változásai ezt a közelmúltban átrendezték, a vágáskorú állományok területének növekedését eredményezve

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10



1. grafikon: Nemesnyár állományok koreloszlása a Nyírerdő ZRT Nyíregyházi Erdészet területén 2021-ben (ha)

A Nyíregyházi Erdészet működési területe két elhatárolható termőhelyi egységre bontható: a Tisza menti öntéstalajok és a nyírségi területek homoktalajai más erdőgazdálkodói gyakorlatot eredményeznek. Ennek megfelelően a nemesnyár állományokat is alapvetően két eltérő termőhelyen ültetjük. A Tisza mentén, főleg árterületek magasabb fekvésű részein illetve a homoki termőhelyek humuszban gazdagabb területein (humuszos homok, kovárványos homoktalajok). A két eltérő termőhely között védettségi különbség is van, a Tisza mentén található nemesnyárasaink kivétel nélkül NAT2000 vagy VTV rendeltetésűek.

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

1.táblázat: Nemesnyár állományok védettségi aránya 2021-ben (ha)

Korlátozás nélkül	286,80	56%
Csak Natura 2000	193,70	38%
Csak VTV	8,12	2%
Natura 2000 és VTV	25,31	5%
	513,93	

A nemesnyár állományokat klasszikus erdőgazdálkodási gyakorlattal neveljük, kimondottan iparifa célú ültetvényünk nincs. Célunk ugyanakkor a fahasználatok alkalmával a minél értékesebb és magasabb iparifa kihozatal elérése.

ERDŐMŰVELÉS

ELSŐ KIVITEL:

A nemesnyár gazdálkodás – mint minden értékesebb faállomány esetén – alapja az első kivitel pontos és szakszerű elvégzése. Mivel erdészetünk elhanyagolható mennyiségben telepít erdőt, ezért az erdősítés szinte mindig a véghasználat utáni erdőfelújítás. Nemesnyárral leggyakrabban nemesnyár előállomány után szoktunk felújítani, a fafajcserékre ritkán van példa. Ugyanakkor az előttünk álló 10-20 évben problémát fog jelenteni a nemesnyár állomány utáni fafajcsere, amire elsősorban természetvédelmi

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

előírás miatt kerül sor. Ez mintegy 60 ha-nyi nemesnyáras állomány eltűnését fogja eredményezni.

2. táblázat: Nemesnyár előállomány utáni távlati faállománytípusok (ha)

NNY	453,52	88%
HNY (HNY-EL)	13,86	3%
KST (KST-K, KST-EL)	30,72	6%
A	15,83	5%
	513,93	

Az erdőfelújítás első mozzanataként vágástakarítás történik, ami az elmúlt 5-6 évben jelentős kihívás elé állította erdészetünket a korábbi lakossági gallygyűjtés jelentőségének visszaszorulása miatt. A nemesnyár vékony tűzifa – a többi puhafához hasonlóan – nem túl keresett termék, emellett az ártéri szállítási körülmények tovább nehezítik a lakosság dolgát. Az elmúlt években ilyen esetekben vagy fixkéses cserjezúzóval a földön aprítottuk a visszamaradó vékonyfát, vagy különböző megoldásokkal aprításra készítettük elő. Sajnos – és ez erdészetünk erdőművelési gyakorlatára általánosan jellemző – a vágástakarítás megszervezése komoly hátráltató tényezőt jelent a sikeres első kivétel kellő időben történő elvégzésénél.

A vágástakarítást tuskóforgácsolás vagy tuskókiemelés követi. Ez utóbbi alaposabb és könnyebb talajelőkészítést és erdőápolást eredményez, de a kiemelt tuskó árterületeken (védett területeken) történő deponálása és/vagy elszállítása térségünkben jelenleg nem gazdaságos, így ezeken a területeken tuskóforgácsolásra „kényszerülünk”.

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

A talajelőkészítés legfontosabb mozzanataként mélyszántást végzünk, 60-70 cm mélységben. Ez a későbbi gödörfúrásos ültetést, az ápolást, és a más korábban jelenlévő invazív fásszárúak visszaszorítását is elősegíti. Egyéb alternatív talajelőkészítést erdészetünk nemesnyár alá nem tart megfelelőnek. Tápanyag utánpótlás, trágyázás nem történik.

Az ültetést 4*4 m-es hálózatban, gödörfúrás után történik, gyökeres dugvánnyal. Cél a minél mélyebben történő ültetés (min 60-80 cm). Jellemző probléma homokosabb szerkezetű talajokon az ültetőgödör beomlása, ilyen esetben kézi erővel kell a gödör kívánatos mélységét újra elérni. Egyéb minőség szaporítóanyagot erdészetünk nem alkalmaz.

3. táblázat: NNY első kivitelek és befejezett erdősitések aránya a Nyírerdő Zrt Nyíregyházi Erdészetnél

	2018		2019		2020	
Összes első kivitel (ha)	107,5		109,43		108,73	
NNY első kivitel (ha)	21,21	20%	6,91	6%	19,42	18%
Összes befejezett erdőfelújítás (ha)	140,18		111,34		97,82	
NNY befejezett erdőfelújítás (ha)	16,53	12%	31,67	28%	13,52	14%

ALKALMAZOTT KLÓNOK.

Erdészetünk a klasszikus, „hagyományosnak mondott” nyárfaklónokat alkalmazza erdőfelújításai során. Árterületekre *I-214*, *KOLTAY NYÁR*, *KOPECZKY NYÁR*, mélyebb fekvésű részekre *BLANC DU POITOU* nyár, homoki termőhelyekre *PANNÓNIA NYÁR* kerül. Célunk a különböző klónok kipróbálása és alkalmazása, de terveinket általában a beszerzési lehetőségek alakítják.

ÁPOLÁS

A nemesnyárasok ápolása intenzíven, az igényeknek megfelelően történik. Fontos és elengedhetetlen feltétele ennek a precízen kitűzött hálózat, amely a későbbi két irányú tárcsázás lehetőségét teremti meg! Kézi ápolás jellemzően 3-4 éves korig, gépi ápolás (tárcsázás) a felezővágásig történik.

TÖRZSNYESÉS.

A minőségi iparifa termesztésének egyik elengedhetetlen feltétele, sajnos nem fordítunk rá kellő figyelmet. Ennek egyik oka a kézi munkaerő kapacitáshiánya, másik a törzsnyesésre optimális időszakban gyakran jelentkező árvíz. 3-4 éves korban elvégezzük a famagasság kb feléig, a második nyesést kb 6-7 éves korban a famagasság 1/3-ig. Kényszer szülte azt a gyakorlatunkat, hogy a második nyesést csak a felezővágás után, kisebb törzsszám mellett hajtjuk végre.

ERDŐVÉDELEM.

A nemesnyár erdővédelme a gyors növekedési erély miatt a többi fafajhoz képest egyszerűbbnek mondható, de a jellemző kártételek erdészetünkben is jelentkeznek. Ültetés után söröskupak sajtolási melléktermékből készített „hálóval” védekezünk az őz és a mezei nyúl esetleges károsítása ellen. Dám- és gímszarvas csak váltóvadként fordul elő területünkön, bár a következő 10 évben számítani lehet megjelenésére és kártételére. Vegyszeres védekezést a nagy nyárlevelész (*Chrysomela populi*) ellen szoktunk végezni kontakt hatású szerekkel, háti permetezőgépes kijuttatással. Problémát okozhat még a kis nyárfacincér (*Saperda populnea*) kártétele 1-2 éves korban, sajnos az ellene történő védekezésre még nincs kialakult gyakorlatunk.

FAHASZNÁLAT

ELŐHASZNÁLAT

A nemesnyáras erdőállomány törzskiválasztó gyérítését jellemzően 7-10 éves korban hajtjuk végre klasszikus kombinált-sematikus gyérítés módszerrel. Kiemelten fontos az ültetési precíz 4*4 m-es hálózat! Míg a korábbi időszakban a gyérítést később végeztük (kb. 10-11. éves korban), megvárva a faegyedek vastagodását és kedvezőbb értékfa kihozatalát, addig ma már csak az állomány gyorsabb fejlődése motiválja ezt a munkát (kb. 7-8. év). A gyérítéssel érintett erdőállomány kivágandó faegyedeket kerületvezető erdész kollégák jelölik és becsülik, a kivágandó fák mellmagassági átmérője a jelölés évében 15 -23 cm. Ez azt eredményezi, hogy a fakitermelés során csak vékonyabb választékokat tudunk termelni (FR. II. o, OSB,

Ffa). A TKGY után az esetleges törzsnyesésen kívül egyéb beavatkozás nem történik véghasználatig.

VÉGHASZNÁLAT:

Nemesnyáras állományaink véghasználati kora 25-30 év közötti. Klónokat tekintve a jelenleg használatos fajták mellett jellemző az *ÓRIÁSNYÁR*, az *AGATHE-F* (korábbi téves elnevezésén: *OP-229*) és az *I5NY (VILLAFRANCA)*. Az elmúlt három évben vagyonkezelésbe kapott állami tulajdonú erdőterületek nemesnyár állomány jellemzően túltartott (30-60 év), ezeknek a véghasználat és erdőfelújítása komoly energiát von el a többi faállomány kezelésétől. Erdészetünk következő öt évében az átlagos 6-8.000 nm³ NNY helyett 10-12.000 nm³-nyi fakitermelési feladattal kalkulálunk.

A véghasználatok végrehajtása hosszúfás munkarendszerben, gyakorlatilag minden fajta erőgéppel (csőrűs és markolókaros vonszolás) történik. Eseti jelleggel harveszteres technológiát is alkalmazunk, de csak túltartott, kevésbé értékes állományok esetén, mivel tapasztalatunk alapján az értékesebb választékok termelése minőségi kifogásokat eredményez. A véghasználatkor – csakúgy, mint a nevelővágás elvégzésekor – a maximális értékkihozatalra törekszünk. Ennek feltétele az összetett választékterv, ez egy jobb minőségű állomány esetén 9-10 különböző választékot jelent. Ez a fakitermelő munkacsapat szakszerű és pontos munkavégzését feltételezi.

A véghasználatok elvégzésének időbelisége az erdőrészletekre vonatkozó korlátozások miatt jellemzően két munkacsúcsot eredményez egy évben. Ártéri területeken nyár végén, augusztus 1. – szeptember 30. között szoktunk ilyen jellegű fahasználatokat végezni, egyszerre több munkacsapat bevonásával. A homoki termőhelyeken lévő nyárasok véghasználatára május 1-je után kerül sor, ami nagyon jó lehetőség a fakitermelő vállalkozások fog-

lalkoztatására nyári időszakban, viszont a fatestben található víz mennyisége miatt fokozott repedéssel jár.

Erdészetünk nemesnyár fahasználatainak választékarányát az 1. sz. melléklet tartalmazza.

ÖSSZEFOGLALÁS

A Nyírerdő Zrt Nyíregyházi Erdészetnél meghatározó jelentőségű a nemesnyár gazdálkodás. Rövid vágásfordulójával, évről évre jelentkező nagy fatömegével, időbeli korlátozások nélküli fahasználatok lehetőségével jól kiegészíti erdészetünk akác- és tölgy gazdálkodását. Az elkövetkezendő években az eddiginél komolyabb feladatként jelentkezik az újonnan vagyongazdálkodásba kapott állami erdőterületek nemesnyár állományainak véghasználata és erdőfelújítása, ezáltal szerepe még meghatározóbb lesz mindennapjainkban. Célunk a klasszikus erdőgazdálkodási eszközök szakszerű és igény szerinti alkalmazása, az elérhető legmagasabb értékfa-arány megvalósítása.

Alföldi Erdőkért Egyesület Kutatói Nap

Püspökladány 2021.11.10

4. táblázat: A Nyírerdő Zrt Nyíregyházi Erdészetének Nemesnyár gazdálkodását jellemző SWOT analízis

Belső tényezők	Erősségek	Gyengeségek
	Első kivitelek szakszerű végrehajtása	Területi szétszórtság
	Fahasználatok értékkihozatalának maximalizálása	Munkacsúcsokon kívül kevés jelenlét
	Megfelelő termőhely, ártéri öntéstartajok	Vegyszerezési védekezés lehetőségének hiánya
	Elhivatott szak személyzet	Vállalkozóhiány
Külső tényezők	Lehetőségek	Fenyegetettségek
	Több klón termesztésbe vonása, üzemi kísérletek	NNY termőterületének csökkenése jogszabályi háttér miatt
	Újonnan vagyonkezelésbe kapott területek NNY állományának javítása, fejlesztése	NNY termőterületének csökkenése klímaváltozás miatt
	Aktívabb erdőnevelés, nyesések gyakoriságának növelése	Ültetésre és fakitermelésre alkalmas időszakok rövidülése
	Véghasználati korig történő gépi ápolás, cserjeirtás	Új károsítók megjelenése (gímszarvas)
	Nyári időszakban végrehajtható fakitermelések	Fahasználatok időbeli és területbeli korlátozása védett területeken
		Ártéri területek talajviszonyai okozta nehézségek
		Fapiac hektikussága
		Vágásérettségi kor kitolódása miatti értékcsökkenés